

การเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มสมุนไพรจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้

Strengthening the Turmeric Production Capacity of the Herbal Group in Surin Province by the Learning Organization Model

ชนมณัฐชา กังวานศุภพันธ์^{1*} ธารินี มีเจริญ² อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์³

Chonnatcha Kungwansupaphan^{1*} Tarinee Meecharoen² Ubonwan Suwannaputit³

Corresponding Author's Email: ckjan55@gmail.com

(Received: February 14, 2025; Revised: December 26, 2025; Accepted: December 30, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรในจังหวัดสุรินทร์ และ 2) ประเมินผลการนำตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรในจังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยออกแบบให้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตขมิ้นชันจำนวน 41 คน จากบ้านตะเคียน ตำบลตะเคียน อำเภอทาบึง บ้านกันตวจระมวล ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท และบ้านโชค ตำบลตาเบา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยได้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมายการเรียนรู้ ความรู้ ผู้เรียน ผู้ถ่ายทอด กิจกรรมการเรียนรู้ และพื้นที่การเรียนรู้ รายละเอียดที่กำหนดไว้ในตัวแบบดังกล่าวนำไปใช้จัดกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยหลังเข้ารับการพัฒนามตามตัวแบบดังกล่าว ในภาพรวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง 1) ความรู้ โดยมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ประเมินความรู้ทุกคน (ร้อยละ 100) และ 2) สมรรถนะ โดยมีผลการประเมินตามเกณฑ์ประเมินนวัตกรรมชุมชนผ่านตั้งแต่ระดับ 2-4 ในด้านความรู้/เทคโนโลยี ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ และด้านการระดมทุนการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขมิ้นชันประเมินผลการนำไปใช้พบว่า มีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก บริบทของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำสำคัญ: กลุ่มผู้ผลิตขมิ้นชัน ขีดความสามารถ นวัตกรรมชุมชน องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

This research aims to: 1) analyze and develop a learning organization model to enhance the turmeric production capacities of herbal producer groups in Surin Province; and 2) evaluate the application of this learning organization model in strengthening the capacities of herbal producer groups. The research follows a qualitative, participatory action research design. The key informant consists of 41 turmeric producer group members from three communities in Surin Province: Ban Takian in Takian Subdistrict, Kab Choeng District; Ban Kantajaramuan in Kantajaramuan Subdistrict, Prasat District; and Ban Chok in Tabeu Subdistrict, Prasat District. The research findings proposed a learning organization model for strengthening turmeric production capacities among the target groups, which includes six components: learning objectives, knowledge, learners, instructors, learning activities, and learning

¹ อาจารย์ประจำสาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² อาจารย์ประจำสาขาการจัดการวิศวกรรมและเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹ Lecturer, Business Administration, Faculty of Management Science, Surin Rajabhat University

² Lecturer, Engineering and Technology Management, Faculty of Industrial Technology, Surin Rajabhat University

³ Lecturer, Business Administration, Faculty of Management Science, Surin Rajabhat University

spaces. The specified details within this model were applied to organize activities that strengthen the turmeric production capabilities of the target group. After participating in the development program, the target group showed an overall improvement in two main areas: 1) Knowledge, with all participants meeting the knowledge assessment criteria (100%), and 2) Competencies, with community innovator assessment results ranging from levels 2 to 4 across knowledge/technology, networking and collaboration, and learning process management. The evaluation of the learning organization model's application revealed that external environmental factors, community context, and stakeholders are additional factors influencing its effectiveness.

Keywords: turmeric producer group, capacity, community innovator, learning organization

ความเป็นมาของปัญหา

สมุนไพรเป็นทรัพยากรสำคัญทางชีวภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยได้จัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 เป็นกรอบในการพัฒนาสมุนไพรของประเทศ ภายใต้แผนแม่บทดังกล่าว “เมืองสมุนไพร” เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าจับตามองให้พื้นที่ดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรให้เข้าสู่ระบบสุขภาพและระบบเศรษฐกิจแบบครบวงจรในระดับจังหวัด (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, 2020) โดยได้คัดเลือกจังหวัดทั่วประเทศจำนวน 14 จังหวัดให้เป็นจังหวัดนำร่อง “เมืองสมุนไพร” ของประเทศ ซึ่งการคัดเลือกดังกล่าวพิจารณาจากหลายปัจจัยประกอบกัน ซึ่งจังหวัดสุรินทร์เป็น 1 ใน 14 จังหวัดที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองสมุนไพรเนื่องจากมีศักยภาพด้านการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรเพื่อพัฒนาสมุนไพรเข้าสู่ตลาดกลางวัตถุดิบแปรรูปสมุนไพร (Office of the Prime Minister, 2021) นอกจากนี้ คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ ได้กำหนดให้ “ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน กระชายดำ” เป็น “Herbal Champion” ของประเทศไทย หรือเป็นสมุนไพรที่มีความพร้อมในการพัฒนาตามห่วงโซ่การพัฒนาสมุนไพร (National Herbal Policy Committee, 2023) สอดรับกับแนวทางการพัฒนาสมุนไพรของจังหวัดสุรินทร์ที่ระบุให้ ขมิ้นชัน เป็นหนึ่งในพืชสมุนไพรมุ่งเป้าที่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เป็นพืชที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้กับผู้ผลิตในชุมชนต่างๆ (Burana, 2023)

ในขณะเดียวกัน กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์สมุนไพรของผู้บริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั่วโลก โดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ระบุว่ามูลค่าการส่งออกสมุนไพรของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและยังคงเป็นผู้นำการส่งออกสมุนไพรอันดับ 1 ของอาเซียน รวมทั้งคาดการณ์ว่าตลาดสมุนไพรในประเทศไทยปี 2570 จะมีมูลค่า 1 แสนล้านบาท ในขณะที่ตลาดสมุนไพรโลก คาดการณ์ว่าในปี 2573 จะมีมูลค่าถึง 2.7 ล้านล้านบาทโดยสมุนไพรหลายชนิด เช่น ขมิ้นชันมีแนวโน้มเติบโตและได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทยและตลาดโลก (Forbes Thailand, 2024) เนื่องจากมีคุณประโยชน์ซึ่งเป็นที่ต้องการในหลายอุตสาหกรรมทั้งเครื่องสำอาง ยา และการแพทย์ทางเลือก โดยโรงพยาบาลที่ผลิตยาสมุนไพรในจังหวัดสุรินทร์มีความต้องการรับซื้อขมิ้นชัน ในแต่ละปีประมาณ 5,000 กิโลกรัม ในขณะที่ตลาดทั้งในและนอกจังหวัดสุรินทร์ก็มีความต้องการขมิ้นชันทั้งแบบสดและแห้ง (Suwannaput et al., 2023) จึงเป็นโอกาสสำหรับจังหวัดสุรินทร์ที่จะพัฒนาศักยภาพด้านสมุนไพรและขับเคลื่อนจังหวัดสู่การเป็นเมืองสมุนไพร ทั้งนี้ การใช้ประโยชน์จากโอกาสดังกล่าว ต้องเริ่มจากการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน (Community Capacity) เนื่องจากเป็นหน่วยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่างๆ ชุมชนที่มีขีดความสามารถจะสามารถเชื่อมโยงทุนมนุษย์ องค์กร และเครือข่ายสังคมที่มีอยู่ภายในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาส่วนรวมและปรับปรุงหรือรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน (Pujo et al. 2018)

อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนต้องพิจารณาเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม คำนึงถึงบริบทท้องถิ่น วัฒนธรรม ปัญหา/ความต้องการเฉพาะของชุมชน รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวคิดต่างๆ ที่สอดคล้องกันจึงจะช่วยให้การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning

Organization)” เป็นกรอบในการวิจัยโดยมุ่งเน้นพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรซึ่งผลิตขมิ้นชันในพื้นที่อำเภอปราชญ์และกาบเชิง ซึ่งมีการปลูกและแปรรูปสมุนไพรกระจายอยู่ในพื้นที่มีการรวมตัวกันทั้งที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตสมุนไพรจำนวน 2 กลุ่ม และเป็นเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการหรือผู้ผลิตรายย่อยส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการตรวจรับรองแปลงตามแนวทางการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชสมุนไพร (Suwannapustit et al., 2023) ทั้งนี้ แนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้เชื่อมโยงกับการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากให้ความสำคัญกับการขยายขีดความสามารถของคนในองค์กรโดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่พวกเขาต้องการและเห็นภาพรวมทั้งหมดร่วมกัน (Senge, 1990) อีกทั้งเป็นองค์กรที่มีทักษะในการสร้าง แสวงหา และถ่ายโอนความรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสะท้อนความรู้และข้อมูลเชิงลึกใหม่ (Garvin, 1993) ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบเป็นไปตามกระบวนการขององค์กรแห่งการเรียนรู้ตาม ประกอบด้วย การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองแนวทางใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและที่ผ่านมา การเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของผู้อื่น และการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Garvin, 1993)

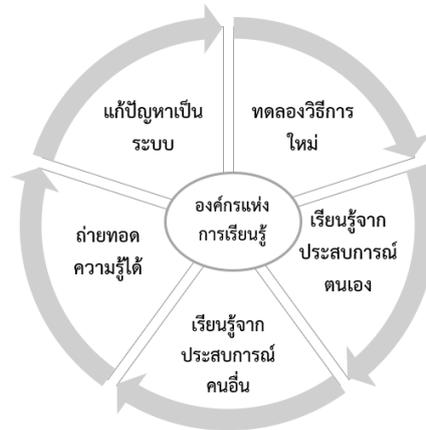
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพรในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อประเมินผลการนำตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพร จังหวัดสุรินทร์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization): องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Peter Senge ในหนังสือ "The Fifth Discipline" โดยให้นิยามขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็น “องค์กรที่ผู้คนขยายขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่พวกเขาต้องการอย่างแท้จริง เป็นที่ซึ่งรูปแบบการคิดใหม่ได้รับการหล่อเลี้ยง และผู้คนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จะเห็นภาพรวมทั้งหมดร่วมกัน มุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง” (Senge, 1990) แนวคิดนี้มีการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคนและองค์กรโดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม สร้างกระบวนการในการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกันซึ่งส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรสามารถแข่งขันและปรับตัวได้ในสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีความผันผวนสูง นอกจากนี้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ยังหมายถึงองค์กรที่มีความสามารถในการสร้าง การได้มา การตีความ การถ่ายทอด และการเก็บรักษาความรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสะท้อนถึงความรู้และข้อมูลเชิงลึกใหม่ๆ (Garvin, Edmondson, and Gino, 2008) แนวคิดนี้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในหลายศาสตร์รวมทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับสมาชิกชุมชน (Panna, Saorom, and Singmat, 2021) ทั้งนี้ เนื่องจากองค์กรแห่งการเรียนรู้สร้างผลลัพธ์ที่มีคุณค่าในเชิงบวกต่อองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในระยะยาวโดยการแทรกซึมแนวคิดและข้อมูลใหม่ๆ เข้าสู่องค์กร ความรู้ใหม่ต้องได้รับการถ่ายทอดไปทั่วทั้งองค์กร มุ่งลดกระบวนการระหว่างบุคคลและอุปสรรคในการแบ่งปันข้อมูล แนวคิด และความรู้ระหว่างองค์กร (Soelton, 2023) องค์กรแห่งการเรียนรู้มีลักษณะเด่นที่การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพและรักษาความสามารถในการแข่งขันโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพคนทุกระดับให้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการทดลอง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง (Rad and BocoS, 2024) องค์กรแห่งการเรียนรู้สามารถสร้างขึ้นมาได้โดยกลุ่มผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์แม้ว่าจะเป็นคนกลุ่มเล็กๆ ในทุกระดับในองค์กร ซึ่งผู้นำกลุ่มดังกล่าวคือผู้ที่สร้างองค์กรใหม่และพัฒนาศักยภาพขององค์กร (Senge, 1990) โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ สมาชิกทุกคนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดความสามารถของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง พยายามอย่างเต็มที่เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน และเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกัน

อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการ (Yuan and Chayanuvat, 2021) โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองแบบเชิงรุก การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากผู้อื่น และการถ่ายโอนความรู้ (Garvin, 1993) (ภาพที่ 1)

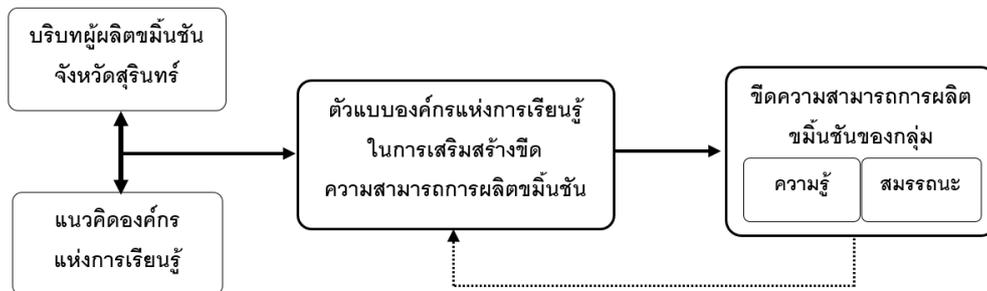

ภาพที่ 1 องค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิด Garvin (1993)

ขีดความสามารถของชุมชน (Community capacity): ขีดความสามารถของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเติบโตในระยะยาวภายในชุมชน เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการรับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจากการดำเนินการแทรกแซงจากภายนอก (Gamo and Park, 2022) โดยขีดความสามารถของชุมชนหมายถึง ความรู้ ทักษะ และทรัพยากรที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับความต้องการในอนาคตได้ ซึ่งการสร้างขีดความสามารถที่เข้มแข็งในท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่การพึ่งพาตนเองเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น (Kackar and Harris, 2021) นอกจากนี้ ขีดความสามารถของชุมชนยังเป็นอิทธิพลรวมของความมุ่งมั่น ทรัพยากร และทักษะของชุมชน ซึ่งสามารถนำไปใช้เพื่อสร้างจุดแข็งของชุมชน และแก้ไขปัญหาและโอกาสของชุมชนได้ (Deaton, 2022) แนวคิดขีดความสามารถถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนโดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากขีดความสามารถของชุมชนมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในหลายระดับ เช่น ระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับชุมชน (Freudenberg, Pastor, and Israel, 2011) โดยในระดับชุมชนเน้นกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม ใช้วิธีการที่หลากหลาย อาทิ การฝึกอบรมและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นให้กับสมาชิกในชุมชน การสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงชุมชนกับแหล่งทรัพยากรภายนอก การเสริมสร้างความเป็นผู้นำและการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกชุมชน และด้วยเหตุที่ขีดความสามารถของชุมชนประกอบด้วย ความมุ่งมั่น ทรัพยากร และในขณะเดียวกัน การสร้างขีดความสามารถให้กับชุมชนจำเป็นต้องอาศัยทักษะส่วนบุคคล ศักยภาพของสถาบัน และโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทักษะและเครือข่ายเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของชุมชน โดยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการจ้างงาน และการรักษาศักยภาพในการบรรลุเป้าหมายร่วมกันของชุมชน เช่น การเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน (Gamo and Park, 2022) จุดประสงค์ของการเสริมสร้างขีดความสามารถชุมชนคือการเปิดโอกาสให้ผู้คนในชุมชนทำงานร่วมกัน ตัดสินใจอย่างรอบคอบและร่วมมือกัน พัฒนาศักยภาพและกลยุทธสำหรับอนาคต และดำเนินการเพื่อทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจริง และใช้ประโยชน์จากความสามารถของบุคคลและองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน (Aspen Institute, 1996) ทั้งนี้ ขีดความสามารถของบุคคล เชื่อมโยงกับทักษะ การศึกษา ความมั่นใจในตนเอง และจิตสำนึกของชุมชน ส่วนในระดับชุมชนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา โครงสร้างชุมชน โครงสร้างพื้นฐาน เครือข่าย และพลังชุมชน (Ghaderi et al., 2024) การสร้างหรือพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนนิยมให้กลยุทธ์การแทรกแซงรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การฝึกอบรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความช่วยเหลือด้านเทคนิค การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการเสริมพลัง กระบวนการมีส่วนร่วมที่ออกแบบโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ในการพัฒนาความสามารถของชุมชนโดยให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมตลอดจนให้ข้อมูลและทรัพยากรเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Freudenberg, Pastor, and Israel, 2011)

งานวิจัยนี้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (ภาพที่ 2) มุ่งเน้นการประเมินผลการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ผลิตไขมันชั้นโดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถในด้านความรู้และสมรรถนะของผู้ผลิตไขมันชั้นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไขมันชั้นตามแนวทางมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อดำเนินการและสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างความรู้เชิงปฏิบัติ และมีหลักการพื้นฐาน ได้แก่ การยอมรับว่ามีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน การระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และกระตือรือร้นของชุมชนในทุกระดับของกระบวนการวิจัย (Canlas and Karpudewan, 2020) รวมทั้งออกแบบการวิจัยเป็นการทดลองกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) โดยประเมินผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อน-หลังเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ สมาชิกที่ผลิตไขมันชั้นจากกลุ่มสมุนไพรในอำเภอปราสาทและกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 41 คน ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาโดยใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตไขมันชั้น คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนและผู้นำกลุ่มผลิตสมุนไพรเป้าหมายคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมโดยกำหนดเกณฑ์คัดเข้าประกอบด้วย 1) ความสมัครใจและความสนใจในการเข้าร่วมพัฒนา 2) ประสบการณ์ในการผลิตไขมันชั้น 1 ปีขึ้นไป 3) มีทัศนคติเปิดรับการพัฒนาตนเองและชุมชน และ 4) ความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยการสำรวจบริบทพื้นที่ (Context analysis) ทั้งสภาพการณ์และปัญหาของสมาชิกผู้ผลิตไขมันชั้นในพื้นที่เป้าหมาย การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) การประเมินความต้องการ (Need assessment) ของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตไขมันชั้น การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือวิจัยดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตไขมันชั้นของกลุ่มสมุนไพร จังหวัดสุรินทร์ ส่วนการประเมินผลจากการใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตไขมันชั้น ใช้แบบประเมินความรู้การผลิตไขมันชั้นเป็นแบบประเมินตนเอง (Self-assessment) และแบบประเมินสมรรถนะซึ่งพัฒนาขึ้นโดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และได้รับรองแล้วให้ใช้เป็นแบบประเมินกลางสำหรับโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้กรอบการวิจัย "ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน" ประจำปีงบประมาณ 2566 ผวนกับตรวจสอบโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert review) ประเมินความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมเชิงบริบท (Contextual relevance) ของเครื่องมือให้มากยิ่งขึ้น

เกณฑ์ประเมินดังตารางที่ 1 และใช้การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมึนชั้นของกลุ่มสมมุโนไพรจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินสมรรถนะกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระดับ	4	3	2	1
ความรู้/เทคโนโลยี	ค้นหาความรู้/เทคโนโลยีใหม่และสร้างสิ่งใหม่	ถ่ายทอดเทคโนโลยีได้	ยอมรับ/ปรับใช้เทคโนโลยีด้วยภูมิปัญญาเดิม	มีและใช้ภูมิปัญญาเดิม
เครือข่าย/ความร่วมมือ	ระดับ 3 + ระดมทรัพยากรนอกพื้นที่	ระดับ 2+ประสานงานกับคนนอกพื้นที่/สร้างความร่วมมือ	ระดับ 1 + ระดมทรัพยากรในพื้นที่	ประสานงานกับคนในพื้นที่/สร้างความร่วมมือ
การจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับ 3+ สร้างทีม/คนรุ่นใหม่ได้	ระดับ 2+ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชน	ระดับ 1+ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการ ดังนี้ 1) เก็บข้อมูลจากการสำรวจบริบทพื้นที่ การทบทวนวรรณกรรมและการประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และตัวแทนภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ สภาเกษตรกร หน่วยงานท้องถิ่นและผู้นำในชุมชน) เพื่อวิเคราะห์ กำหนดรายละเอียดและออกแบบตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมึนชั้นของกลุ่มสมมุโนไพรจังหวัดสุรินทร์ 2) เก็บข้อมูล Pre-test และ Post-test ความรู้และสมรรถนะจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมึนชั้น และ 3) เก็บข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยโดยมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลและตัวแทนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางในการปรับปรุงตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมึนชั้นของกลุ่มผู้ผลิตสมมุโนไพร จังหวัดสุรินทร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจบริบทพื้นที่และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสะท้อนสภาพการณ์การผลิตขมึนชั้น ปัจจัยสนับสนุน ปัญหา และความต้องการของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตนำมาบูรณาการกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรายละเอียดองค์ประกอบและออกแบบตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมึนชั้นของกลุ่มสมมุโนไพรจังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางในการปรับปรุงตัวแบบ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากการประเมินผลความรู้และสมรรถนะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้หลักการ "สามเส้า" (Triangulation) (Bans-Akutey and Tiimub, 2021) ด้านเครื่องมือการเก็บข้อมูล (Methodological triangulation) และแหล่งข้อมูล (Data source triangulation) ที่หลากหลาย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล (Analytical triangulation) ทั้งเชิงปริมาณ ปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมกัน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความตรงตามวัตถุประสงค์ (Validity)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มผู้ผลิตขมึนชั้นในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยได้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มผู้ผลิตขมึนชั้นในจังหวัดสุรินทร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการระบุงิจกรรมการเรียนรู้และใช้กรอบคิด "พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้

(Learning Innovation Platform)” จากกรอบการวิจัย “ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปี 2566 ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (ภาพที่ 3) ซึ่งรายละเอียดที่ได้มาจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย (ตารางที่ 2)

ภาพที่ 3 ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขั้นสูง

ตารางที่ 2 องค์ประกอบในตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตขั้นสูง

องค์ประกอบ	ชุมชนเป้าหมาย		
	บ้านตะเคียน	บ้านกันตวจระมวล	บ้านโชค
ผู้เรียนรู้ (Learners)	11 คน	20 คน	10 คน
พื้นที่เรียนรู้ (Learning Area)	ศาลาบ้านตะเคียน แปลงรวมขั้นสูง	ศาลาบ้านกันตวจระมวล แปลงรวมขั้นสูง	ศาลาบ้านโชค แปลงรวมขั้นสูง
เป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Goals)	มุ่งเน้นให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับการพัฒนาความรู้ในการผลิตขั้นสูงให้มีคุณภาพและมาตรฐาน พัฒนาสมรรถนะที่พึงประสงค์ตามแนวทางการประเมินนวัตกรรมชุมชนสามารถเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ นำไปปรับและใช้ประโยชน์สอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเอง รวมทั้งสามารถถ่ายทอดต่อไปยังผู้อื่นได้		
ความรู้ (Knowledge)	แนวทางปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับขั้นสูงและการผลิตขั้นสูงให้ได้มาตรฐาน GAP (เช่น น้ำที่ใช้ แปลงที่ปลูก วัตถุดิบตรงทางการเกษตร การเก็บรักษาและการขนย้าย)		
กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activities)	การแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ การทดลองแนวทางใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและสิ่งที่เคยทำมา การเรียนรู้จากประสบการณ์/แนวปฏิบัติที่ดีของผู้อื่น และการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างรวดเร็ว		
ผู้ถ่ายทอด (Facilitators)	ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุรินทร์ คณะผู้วิจัย โดยมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน		

2. ผลการนำตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพร จังหวัดสุรินทร์

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้มีดังนี้

2.1 การเรียนรู้การแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ: ผู้ถ่ายทอดความรู้กำหนดประเด็นการเรียนรู้เพื่อการผลิตขั้นสูงให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งปัญหาการผลิตขั้นสูงที่ผ่านมาโดยให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นนี้ กระตุ้นให้สมาชิกได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตขั้นสูงไปพร้อมกัน ร่วมคิดวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบโดยใช้แผนภาพเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจ

เข้าใจสาเหตุของปัญหา จากนั้นให้สมาชิกพิจารณาแผนภาพร่วมกันและสรุปประเด็นร่วมของกลุ่ม ในระหว่างดำเนินกิจกรรม ผู้ถ่ายทอดความรู้เปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถตั้งคำถามและสอบถามได้ตลอด

2.2 การทดลองแนวทางใหม่: ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมกันระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขในการผลิตขมมันชั้นตามที่ได้เรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นผู้ถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตขมมันชั้นตามแนวทางมาตรฐาน หลังรับการถ่ายทอด ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลร่วมกันกำหนดวิธีการใหม่ที่ต้องการทดลองในการผลิตขมมันชั้นตามที่ได้รับถ่ายทอดองค์ความรู้ ในขั้นตอนนี้พบว่าการศึกษาที่สมาชิกกลุ่มยินดีนำวิธีการใหม่ไปทดลองปฏิบัติ นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากได้เรียนรู้ปัญหาที่มีอยู่จากขั้นตอนที่ 1 และต้องการแก้ไขปัญหานั้นเพื่อประโยชน์ในการผลิตขมมันชั้นของตนเอง ซึ่งหากแก้ปัญหาได้จะมีโอกาสในการผลิตและขายขมมันชั้นได้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน สมาชิกกลุ่มหลายรายยังไม่แน่ใจว่าการวิธีการใหม่จะได้ผลหรือไม่ แต่เมื่อเป็นความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มที่จะร่วมกันทดลองปฏิบัติก็ยินดีรับความเสี่ยงและทดลองใช้วิธีการใหม่นั้น

2.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและสิ่งที่เคยทำมา: ในขั้นตอนนี้ ผู้ถ่ายทอดความรู้จัดประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อเปิดโอกาสให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และผลการดำเนินงานที่เกิดจากการได้ทดลองวิธีการใหม่ในการผลิตขมมันชั้น เช่น การใช้สารชีวพันธุในการฉีดป้องกันใบเหี่ยว ซึ่งการทดลองวิธีการใหม่ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ช่วยให้สามารถซึมซับความรู้และจดจำได้ง่าย นอกจากนี้ สมาชิกแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและสะท้อนถึงประสบการณ์และปัญหาของตนเองระหว่างทดลองปฏิบัติ ซึ่งสมาชิกหลายคนพบกับสถานการณ์หรือปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น อาทิ ขมมันไม่ออกดอก น้ำขังในบางพื้นที่ เป็นต้น มีการนำประสบการณ์เดิมและวิธีการใหม่มาประเมินร่วมกันเพื่อให้เข้าใจปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดการร่วมกันคิดวิเคราะห์หาวิธีแก้ปัญหา เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันและนำไปสู่การคิดและการปรับใช้วิธีการและตัดสินใจร่วมกัน

2.4 การเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีของผู้อื่น: ในขั้นตอนนี้เน้นให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ผลิตขมมันชั้นได้เรียนรู้จากผู้อื่นทั้งในกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น โดยผู้ถ่ายทอดความรู้ใช้เครื่องมือหลายรูปแบบ อาทิ การจัดประชุมร่วมระหว่างกลุ่มขมมันชั้นและภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชน การศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มสมุนไพรของทั้งสามพื้นที่ การสนับสนุนให้จัดบุรณิทรศการและแสดงผลงานที่จัดร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น งานสุรินทรเมืองสมุนไพร ปี 2566 งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์ ปี 2566 เป็นต้น กิจกรรมต่างๆ ทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับมุมมองและประสบการณ์ใหม่ กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นและช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการปรับปรุงและพัฒนาการผลิตขมมันชั้นของตนเอง ขยายขอบเขตความคิดและความเข้าใจในเรื่องขมมันชั้นให้กว้างขึ้น สร้างการเชื่อมโยงกับเครือข่ายสมุนไพรซึ่งเอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรใหม่ภายนอกกลุ่ม

2.5 การถ่ายทอดความรู้ได้อย่างรวดเร็ว: ผู้ถ่ายทอดความรู้จัดประชุมกลุ่มผู้ผลิตขมมันชั้นทั้งสามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อถ่ายทอดความรู้ในการจัดการความรู้การผลิตขมมันชั้นของกลุ่มและส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การรวบรวมและจัดเก็บความรู้ที่ได้เรียนรู้เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าถึงความรู้ที่ได้สะดวกและถ่ายทอดนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่เป็นผู้นำกลุ่มหรือพัฒนาตนเองเป็นแกนนำของกลุ่ม ซึ่งมักทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมและจัดเก็บความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอด และได้เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับขมมันชั้นทั้งในรูปแบบของเอกสารและไฟล์ข้อมูล แกนนำของบางกลุ่ม เช่น บ้านก้นตวงจระมวลและบ้านโซคมีมีการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ขมมันชั้นให้กับผู้อื่นภายนอกกลุ่มของตนเอง โดยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการและเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานให้กับกลุ่มอื่นและหน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบลก้นตวงจระมวล สภาเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์

หลังดำเนินกิจกรรมการใช้ตัวแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างขีดความสามารถให้กับสมาชิกกลุ่มขมมันชั้น คณะผู้วิจัยประเมินผลที่เกิดกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความรู้ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวนสมาชิก	จำนวนก่อนรับการเรียนรู้		จำนวนหลังรับการเรียนรู้	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
บ้านตะเคียน	11	-	11	11	-
บ้านกันตวจระมวล	20	-	20	20	-
บ้านโชค	10	1	9	10	-

1) ผลการประเมินความรู้ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยให้ประเมินตนเองเปรียบเทียบก่อน และหลังดำเนินกิจกรรม ข้อคำถามในแบบทดสอบเกี่ยวข้องกับความรู้ในการผลิตสมุนไพรขมิ้นชัน ตั้งแต่การปลูกจนถึงการจัดการผลผลิตที่ได้ มีจำนวน 15 ข้อ กำหนดเกณฑ์ผ่านการประเมินอยู่ที่ ร้อยละ 80 ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และสรุปผลเปรียบเทียบเป็นคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมดังตารางที่ 3 โดยมีสมาชิกผ่านการประเมินความรู้หลังดำเนินกิจกรรม ร้อยละ 100

2) ผลการประเมินสมรรถนะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางการประเมินวัตรชุมชนของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินสมรรถนะกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

	ระดับ	บ้านตะเคียน (คน)		บ้านกันตวจระมวล (คน)		บ้านโชค (คน)		รวม (คน)		% ที่เปลี่ยนแปลง	ค่าเฉลี่ย % การเปลี่ยนแปลง
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
		ความรู้/ เทคโนโลยี	4	1	1	1	1	-	1		
	3	-	3	-	5	1	2	1	10	900%	
	2	4	7	5	14	2	7	11	28	154%	
	1	6	-	14	-	7	-	27	-	-100%	
เครือข่าย/ ความร่วมมือ	4	-	1	1	1	2	2	3	4	50%	212%
	3	1	3	4	4	-	3	5	10	100%	
	2	2	7	-	15	1	5	3	27	800%	
	1	8	-	15	-	7	-	30	-	-100%	
การจัดกระบวนการเรียนรู้	4	1	1	1	1	1	1	3	3	0 %	267%
	3	-	3	1	6	-	2	1	11	1,000%	
	2	3	7	5	13	2	7	10	27	170%	
	1	7	-	13	-	7	-	27	-	-100%	

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินในภาพรวมของทั้ง 3 กลุ่มพบว่าในด้านความรู้/เทคโนโลยี สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์นวัตกรรมชุมชนเป็นระดับ 4 จำนวน 3 คน ระดับ 3 จำนวน 10 คน และระดับ 2 จำนวน 28 คน ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงระดับ 4 จำนวน 3 คน ระดับ 3 จำนวน 11 คน และระดับ 2 จำนวน 27 คน ตามลำดับ ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ มีสมาชิกที่ประเมินผลอยู่ในระดับ 4 จำนวน 4 คน ระดับ 3 จำนวน 10 คน และระดับ 2 จำนวน 27 คน ตามลำดับ ในขณะที่ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีสมาชิกที่ประเมินผลอยู่ในระดับ 4 จำนวน 3 คน ระดับ 3 จำนวน 11 คน และระดับ 2 จำนวน 27 คน ตามลำดับ ทั้งนี้ ในด้านความรู้/เทคโนโลยี และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ สมาชิก

มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระดับ 3 มากที่สุด ในขณะที่ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระดับ 2 มากที่สุด อีกทั้งหลังเข้าร่วมกิจกรรม สมาชิกทั้งหมดได้รับการยกระดับจากระดับ 1 ไปเป็นระดับ 2-4 ทั้งหมด

3. ผลการประเมินตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ผลิตสมุนไพร จังหวัดสุรินทร์

ภายหลังจากใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตขมิ้นชัน คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลการประเมินผลการนำตัวแบบนี้ไปใช้เสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมิ้นชันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการประชุมกลุ่มย่อยดังกล่าวมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ผลิตขมิ้นชัน ผู้นำชุมชน หน่วยงานเกษตรและสาธารณสุข ผลการเก็บข้อมูลพบว่า มีปัจจัยซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานและควรต้องให้ความสำคัญหากมีการจัดกิจกรรมโดยใช้ตัวแบบนี้ ดังนี้

- 1) สภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาทิ สถานที่ในการจัดกิจกรรม ความสะดวกในการเดินทาง เข้าถึงสถานที่นั้น ความพร้อมในสาธารณูปโภคพื้นฐานของสถานที่นั้น
- 2) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสมุนไพร ทั้งการเข้าถึงข้อมูลความต้องการของตลาดสมุนไพร นโยบายภาครัฐและการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) สภาพแวดล้อมทางสังคม/บริบทของชุมชนซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อาทิ วิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนที่มีภารกิจที่ต้องทำตลอดทั้งวัน ทั้งการเกษตร การดูแลปศุสัตว์ รวมทั้งดูแลสมาชิกในครัวเรือน ทำให้อาจไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่
- 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ซึ่งมีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน อาทิ หน่วยงานในระดับตำบล/อำเภอที่ หน่วยงานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มต่างๆ ในชุมชน

อภิปรายผล

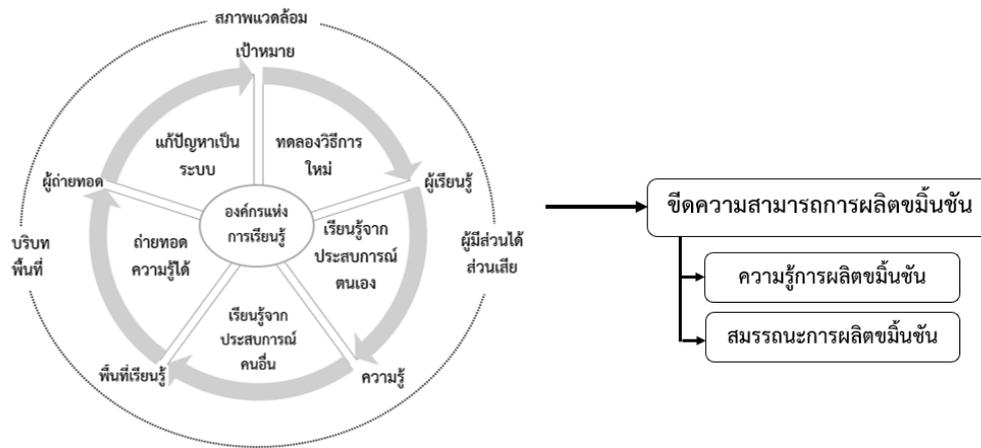
งานวิจัยนี้พัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตขมิ้นชันของจังหวัดสุรินทร์และประเมินผลการใช้ตัวแบบดังกล่าวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากบ้านตะเคียน อำเภอกาบเชิง บ้านกันตวจระมวลและบ้านโชค อำเภอปราสาท ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตขมิ้นชันที่พัฒนาขึ้น ใช้กรอบคิด “พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning innovation platform)” จากกรอบการวิจัย “ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปี 2566 โดยมีการกำหนดองค์ประกอบที่เชื่อมโยงการดำเนินงานกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ผู้เรียนรู้ พื้นที่เรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และผู้ถ่ายทอด ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ออกแบบตามแนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่นำเสนอโดย Garvin (1993) ตัวแบบดังกล่าวจึงครอบคลุมองค์ประกอบหลักที่นอกจากจะนำมาใช้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถให้กับสมาชิกชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้สมาชิกมีทักษะและสมรรถนะในการเรียนรู้ สามารถปรับใช้ความรู้ในการปฏิบัติจริง

ตัวแบบดังกล่าวที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผลที่ได้คือมีการสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมิ้นชันและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทุนชุมชน (Community capital) ซึ่งเป็นทุนในรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่และมีผลต่อการพัฒนาชุมชนและสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน (Pigg et al., 2020) โดยผลการวิจัยบ่งชี้ว่าขีดความสามารถในด้านความรู้และสมรรถนะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รับการพัฒนาซึ่งพิจารณาได้จากกรณีที่สมาชิกกลุ่มทุกคนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ประเมินความรู้ในการผลิตขมิ้นชันและเกณฑ์สมรรถนะนวัตกรรมชุมชนทั้งสามด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยร้อยละการเปลี่ยนแปลงหลังเข้าร่วมกิจกรรมจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยสูงที่สุด (267%) ความรู้/เทคโนโลยี (251%) และเครือข่ายความร่วมมือ (212%) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลังเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตขมิ้นชัน

ทั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสามชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในระดับใกล้เคียงกันโดยบ้านกันตวงจะมวลงมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่า ซึ่งผู้ที่ผ่านการประเมินสมรรถนะด้านนี้อยู่ในระดับ 4 แสดงถึงความสามารถในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้อื่นโดยตนเองเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ พัฒนาพื้นที่ของตนเองเป็นสถานศึกษาคุณภาพสูงโดยการมีส่วนร่วมของทีมงานสมาชิก ส่งผลให้มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนโพธิ์เพิ่มขึ้นในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งการมีความรู้และทักษะที่ดีขึ้นทำให้กลุ่มมีความมั่นใจและมีแรงจูงใจในการผลิตชิ้นงานให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งช่วยให้เห็นโอกาสในการสร้างรายได้และพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับ United Nations Development Programme (2020) การพัฒนาคนต้องให้ความสำคัญกับการขยายขีดความสามารถของมนุษย์ (Human agency) เพื่อให้สามารถตัดสินใจและดำเนินการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน โดยคนในชุมชนที่มีความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน สามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่า ซึ่งการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ทั้งการฝึกอบรม การสนับสนุนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะวิชาชีพ และการแก้ไขปัญหาในการทำงาน จะช่วยเพิ่มศักยภาพและความมั่นใจในการทำงานของบุคคลซึ่งเมื่อมีความรู้และทักษะที่เพียงพอและมีความมั่นใจในการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงานก็จะสูงขึ้น (Marat et al., 2024)

ส่วนสมรรถนะด้านความรู้/เทคโนโลยี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากบ้านตะเคียนมีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุดในด้านนี้ และเมื่อพิจารณาในระดับสมรรถนะ ผู้ที่ผ่านการประเมินการพัฒนาสมรรถนะในระดับ 4 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลระดับ 4 จากบ้านโชค สามารถรับ-ปรับใช้เทคโนโลยีที่ได้รับการถ่ายทอดนำมาพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองที่เป็นต้นแบบในการปลูกมันสำปะหลังในรูปแบบโรงเรือน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปยังผู้อื่น ส่งผลให้มีการขยายพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในตำบลและนอกตำบลของตนเอง สอดคล้องกับ Srathonghak (2020) ซึ่งพบว่าชุมชนที่มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านการสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์การทำงานจริง ด้วยวิธีการสังเกต ทดลอง ปรับปรุงแก้ไข จนได้ความรู้และเทคนิคที่เหมาะสมซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับชีวิตประจำวันในปัจจุบัน พร้อมทั้งพัฒนาต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ให้เกิดความสำเร็จ จะสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

นอกจากนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านเครือข่ายความร่วมมือตามเกณฑ์ประเมินสมรรถนะนวัตกรรมชุมชน โดยบ้านโชคมีการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้มากที่สุดเมื่อเทียบกับอีกสองชุมชน ผู้ให้ข้อมูลที่ประเมินสมรรถนะด้านนี้อยู่ในระดับ 4 มีการพัฒนาและยกระดับความสามารถในการระดมทรัพยากรและเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายนอกพื้นที่เพื่อได้รับความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาชุมชน เช่น ผู้ให้ข้อมูลระดับ 4 จากบ้านโชค สามารถสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐนอกตำบลของตนเองและขอรับการสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ เครื่องมือในการแปรรูปมันสำปะหลังของกลุ่ม เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลระดับ 4 จากบ้านกันตวงจะมวลงที่พัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงกับตลาดทำให้ได้รับคำสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้ารายใหม่ๆ นอกพื้นที่ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลระดับ 4 จากบ้านตะเคียนก็สามารถพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงกับกลุ่มชุมชนโพธิ์อื่นๆ นอกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการสร้างความร่วมมือในการเชื่อมโยงตลาดรับซื้อมันสำปะหลังร่วมกันกับกลุ่มอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การใช้ตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตมันสำปะหลัง สร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโพธิ์ของจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับ Nobnop et al. (2021) ซึ่งระบุว่า กระบวนการที่พัฒนาความรู้ของคนในชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ และการวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ช่วยให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มยังได้ร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาเครือข่ายชุมชนโพธิ์จังหวัดสุรินทร์เพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูล เพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็น และการจัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่องกับเครือข่ายชุมชนโพธิ์ อาทิ การศึกษาดูงานและการประชุมร่วมกัน

ภาพที่ 4 ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตมันชันของจังหวัดสุรินทร์(ปรับปรุง)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตมันชันของจังหวัดสุรินทร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้บรรลุวัตถุประสงค์ งานวิจัยนี้ได้นำเสนอตัวแบบที่ได้ปรับปรุงใหม่เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามีปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมตามตัวแบบ หากสภาพแวดล้อมดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยจะส่งผลกระทบต่อทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งระยะเวลา ความสม่ำเสมอ ความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ 1) สภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งความแปรปรวนทางภูมิอากาศและความพร้อมทางกายภาพของสถานที่ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกของชุมชน รวมทั้งการเพาะปลูกและต้นทุนการผลิต 2) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสมุนไพร โดยเฉพาะการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลความต้องการของตลาดสมุนไพรนโยบายภาครัฐและการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างการผลิตมันชัน 3) สภาพแวดล้อมทางสังคมหรือบริบทของแต่ละพื้นที่ อาทิ วิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนที่มีกิจวัตรประจำวันหลากหลาย หากการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนอาจส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตพืชสมุนไพรมีบทบาทในการสนับสนุนการต่อยอดความรู้และความสนใจให้กับกลุ่มผู้ผลิตมันชัน และ 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งการพัฒนาขีดความสามารถการผลิตมันชันของชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย อาทิ หน่วยงานส่งเสริมการพัฒนาในระดับตำบล/อำเภอ หน่วยงานท้องถิ่นที่สนับสนุนงบประมาณ ในขณะที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการประสานความร่วมมือในชุมชน ดังนั้น ตัวแบบที่ปรับปรุงจึงได้เพิ่มเติมปัจจัยดังกล่าวเข้าไปเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตมันชันของผู้ผลิตมันชันจังหวัดสุรินทร์ และประเมินผลการใช้ตัวแบบดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตมันชันจากชุมชนบ้านตะเคียน บ้านกันตวจระมวล และบ้านโชค ผลการวิจัยได้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตมันชัน ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมายการเรียนรู้ ความรู้ ผู้เรียน ผู้ถ่ายทอด กิจกรรมการเรียนรู้ และพื้นที่การเรียนรู้ เมื่อนำตัวแบบดังกล่าวไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่ามีการพัฒนาขีดความสามารถทั้งด้านความรู้และสมรรถนะ โดยผ่านเกณฑ์การประเมินตามแนวทางการประเมินนวัตกรรมชุมชนตั้งแต่ระดับ 2-4 ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความรู้/เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีปัจจัยภายนอกที่มีผลทั้งเชิงบวกและเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมและควรระบุไว้ในตัวแบบดังกล่าว ได้แก่ สภาพแวดล้อม (สภาพภูมิอากาศ) บริบทของชุมชน (วิถีชีวิตและภูมิปัญญาสมุนไพร) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรในระดับจังหวัดจนถึงพื้นที่ เช่น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรพิจารณานำตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตขั้นต้นของจังหวัดสุรินทร์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยครอบคลุมองค์ประกอบหลักในตัวแบบ มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมทั้งสภาพแวดล้อมและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ การกำหนดรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามตัวแบบควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการเชื่อมโยงกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมุนไพร รวมทั้งด้านความรู้และเทคโนโลยี และการจัดการเรียนรู้โดยชุมชน อาทิ สร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตขั้นต้นในระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงเกษตรกร หน่วยงาน และตลาด เปิดพื้นที่เรียนรู้การผลิตขั้นต้นภายในชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรพิจารณานำตัวแบบดังกล่าวไปขยายผลให้กับชุมชนอื่นหรือเสริมสร้างการผลิตสมุนไพรประเภทอื่น โดยปรับรายละเอียดในตัวแบบให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและพื้นที่ และสมุนไพรนั้นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชน รวมทั้งขยายพื้นที่การวิจัยไปในชุมชนอื่นหรือภาคการผลิตอื่นๆ รวมทั้งควรประเมินผลกระทบในระยะยาวของการใช้ตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ประจำปี 2566

เอกสารอ้างอิง

- Aspen Institute. (1996). *Measuring community capacity building: A workbook in progress for rural communities*. Rural Economic Policy Program. Washington, D.C., United States.
- Bans-Akutey, A., and Tiimub, B. M. (2021). Triangulation in research. *Academia Letters*, 2(3392), 1-7.
- Canlas, I. P., and Karpudewan, M. (2020). Blending the principles of participatory action research approach and elements of grounded theory in a disaster risk reduction education case study. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-13.
- Deaton, D. (2022). Better Results: What does it take to build capacity in rural and Native nations communities? Retrieved from <https://www.aspeninstitute.org/blog-posts/better-rural-capacity-building/>
- Forbes Thailand. (2024). How much opportunity does Thailand have in the global herbal market, which by 2030 could reach 2.7 trillion baht?. Retrieved from <https://www.forbesthailand.com/commentaries/insights/thailand-herbal-market-growth-june-2024>
- Freudenberg, N., Pastor, M., and Israel, B. (2011). Strengthening community capacity to participate in making decisions to reduce disproportionate environmental exposures. *American Journal of Public Health*, 101(S1), S123-S130.

- Gamo, B. R., and Park, D.-B. (2022). Community capacity influencing community participation: Evidence from Ethiopia. *World Development Perspectives*, 27, 1-8.
- Garvin, D. A., Edmondson, A. C., and Gino, F. (2008). Is yours a learning organization?, *Harvard Business Review*, March, 109-116.
- Garvin, D. A. (1993). Building a learning organization. *Harvard Business Review*, 71(4), 78-91.
- Ghaderi, Z., Fakhari, S., Shekari, F., and Saberi, M. (2024). Community capacity building and indigenous tourism in Iran. *Anatolia*, 35(4), 829-844.
- Kackar, S., and Harris, S. F. (2021). Building local capacity in rural people, places and systems. *Investing in Rural Prosperity*, 461-474.
- Marat, A., Dapa, A., Suttayanuwat, W., Thamchalai, A., and Piromlapa, N. (2024). Human capital management of ready-to-drink milk production industry in Thailand. *Journal of Educational Innovation and Research*, 8(3 July-September 2024), 1226-1242.
- National Herbal Policy Committee. (2023). *National herbal action plan no. 2 2023-2027* (2nd ed.), Economic Herbal Division, Department of Thai Traditional and Alternative Medicine. Bangkok, Thailand.
- Nobnop, W., Thasanapremsin, S., Rabeabdee, P., Tawanpreeda, C., and Saeyang, R. (2021). Learning community and community development. *Journal of Local Management and Development Pibulsongkram Rajabhat University*, 1(2), 97-111.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2020). *Details of the Ministry of Public Health's indicators for fiscal year 2021*. Ministry of Public Health. Bangkok, Thailand.
- Office of the Prime Minister. (2021). Report on the inspection results of the Inspector General of the Office of the Prime Minister, Inspection Area 13, Surin Province, *on the development of the herbal city for fiscal year 2021*.
- Panna, U., Saorom, V., and Singmat, T. (2021). Learning organization of management and innovation model to create for sustainability community enterprise: herbal group in the northeast region. *Journal of Buddhist Anthropology*, 6(10), 148-164.
- Pigg, K., Gasteyer, S. P., Martin, K. E., Keating, K., and Apaliyah, G. P. (2020). The community capitals framework: An empirical examination of internal relationships. *Community Development*, 1, 117-127.
- Pujo, P., Sofhani, T. F., Gunawan, B., and Syamsudin, T. S. (2018). Community capacity building in social forestry development: A review. *Journal of Regional and City Planning*, 29(2), 113-126.
- Rad, D., and Bocoş, M. (2024). Advancements in learning organizations: A comprehensive narrative review. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 16(2), 418-446.
- Senge, P. (1990). *Peter Senge and the learning organization*. Rcuperado de. London, United Kingdom.
- Soelton, M. (2023). Conceptualizing organizational citizenship behavior and learning organization in the labor sector. *Jurnal Organisasi Dan Manajemen*, 19(1), 239-255.
- Srathonghak, S. (2020). Community learning process to develop community knowledge: Case study of Thai Song Dam ethnic community, ban Don Sai, Srakathiam subdistrict, Muang Nakhon Pathom district, Nakhon Pathom province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 75-95.

- Suwannaputit, U., Kungwansupaphan, K., Meecharoen, T., Chara, P., and Suksri, S. (2023). *Potential development of "turmeric" herb innovative communities for value added creation and grass roots economic recovery in Surin Province*. Program Management Unit on Area Based Development. Surin, Thailand.
- United Nations Development Programme. (2020). Human development report 2020: The next frontier-Human development and the Anthropocene. UNDP. Retrieved from <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>
- Yuan, A., and Chayanuvat, A. (2021). A study on the difference between organizational learning and learning organization. *International Journal of Arts and Social Science*, 4(4), 77-81.

ผู้ให้สัมภาษณ์

Burana, K. (2023, 8 May). Agricultural academic. [Interview].